

ПОЛТОРАЦЬКИЙ О. Б.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права
(Дніпровський гуманітарний
університет)

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.2.27>

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ПРИВАТНИМИ ОХОРОННИМИ СТРУКТУРАМИ

У статті досліджено сучасний стан наукової розробленості проблем запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами вітчизняними та зарубіжними вченими в галузі кримінології та інших юридичних наук.

Прослідковано процес наукового супроводження генезису розвитку приватної охоронної діяльності в Україні, виявлено основні проблеми у цій сфері та визначено шляхи їх вирішення. Встановлено, що питання приватної охоронної діяльності в Україні стало предметом наукового інтересу вчених різних галузей права переважно з 90 років ХХ століття у зв'язку з появою нових форм реалізації правоохоронної діяльності недержавними суб'єктами, зокрема, приватними охоронними структурами, на фоні різкого зростання злочинності.

Узагальнено теоретичні напрацювання за напрямками: організаційно-правові засади надання охоронних послуг приватними охоронними структурами; історико-правовий аналіз розвитку приватної охоронної діяльності; адміністративно-правові аспекти запобігання правопорушенням приватними охоронними структурами; правове регулювання запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами; місце та роль приватних охоронних структур серед суб'єктів запобігання злочинності; форми та методи запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами; особливості взаємодії приватних охоронних структур та правоохоронних органів щодо профілактики, попередження та припинення кримінально протиправних посягань.

Встановлено, що основними напрямками подальших теоретичних досліджень вказаної проблеми повинні бути: удосконалення правового регулювання запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами; визначення форм, методів та основних напрямків здійснення цієї діяльності. Акцентовано увагу, що приватні охоронні структури як суб'єкти запобігання злочинності відіграють значну роль під час віктимологічної профілактики кримінальних правопорушень проти власності.

Ключові слова: правоохоронна діяльність, запобігання, кримінальне правопорушення, охоронна діяльність, приватна охоронна структура, стан, наукова розробленість.

Poltoratskyi O. B. The state of scientific development of the problems of preventing criminal offenses by private security structures

The article examines the current state of scientific development of the problems of preventing criminal offenses by private security structures by domestic and foreign scientists in the field of criminology and other legal sciences.

The process of scientific monitoring of the genesis of the development of private security activity in Ukraine was followed, the main problems in this area were identified and ways to solve them were determined. It has been established that the issue of private security activity in Ukraine became the subject of scientific interest of scientists of various fields of law mainly since the 90s of the XX century in connection with the emergence of new forms of implementation of law enforcement activities by non-state actors, in particular, private security structures, against the background of a sharp increase in crime.

Theoretical studies are summarized in the areas of: organizational and legal principles of providing security services by private security structures; historical and legal analysis of the development of private security activities; administrative and legal aspects of crime prevention by private security structures; legal regulation of prevention of criminal offenses by private security structures; the place and role of private security structures among subjects of crime prevention; forms and methods of prevention of criminal offenses by private security structures; peculiarities of interaction of private security structures and law enforcement agencies regarding the prevention, prevention and termination of criminally illegal encroachments.

It was established that the main directions of further theoretical research of the indicated problem should be: improvement of legal regulation of prevention of criminal offenses by private security structures; determination of forms, methods and main directions of implementation of this activity. It is emphasized that private security structures as subjects of crime prevention play a significant role during victimological prevention of criminal offenses against property.

Key words: *law enforcement activity, prevention, criminal offense, security activity, private security structure, state, scientific development.*

Вступ. У сучасних умовах формування інститутів громадянського суспільства та трансформації національної правоохоронної системи питання запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами задля підвищення ефективності протидії злочинності в Україні особливо потребує наукового супроводження. Ця проблема має комплексний теоретико-прикладний характер, оскільки ефективність запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами має безпосереднє відношення до утвердження та забезпечення прав і свобод людини в Україні.

Вагомий внесок у розробку проблем запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами внесли Ю. М. Беліков, А. В. Вавриш, Т. А. Денисова, М. В. Завальний, С. В. Краснокутський, В. І. Курило, Р. В. Миронюк, О. М. Музичук, Ю. В. Нікітін, А. Г. Сачаво, М. В. Сийплові, А. В. Соломяна, О. С. Шеремет, С. С. Юрко та ін. Утім, проблеми запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами досліджено в сучасній вітчизняній кримінологічній науці фрагментарно та потребують нових наукових пошуків в означеному напрямку.

Постановка завдання. Метою статті є здійснити аналіз стану теоретичної розробленості проблем запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами в Україні та визначити основні напрями їх подальшого дослідження.

Результати дослідження. Звернення до аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових праць з питань запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами надає можливість прослідкувати, як, власне, процес наукового супроводження генезису розвитку приватної охоронної діяльності в Україні, так і виявити основні проблеми у цій сфері та визначити шляхи їх вирішення.

Варто відзначити, що питання приватної охоронної діяльності в Україні стало предметом наукового інтересу вчених різних галузей права переважно з 90-х рр. XX ст. у зв'язку з появою нових форм реалізації правоохоронної діяльності недержавними суб'єктами, зокрема, приватними охоронними структурами, на фоні різкого зростання злочинності.

У цей час наявність таких розробок в зарубіжних країнах поряд з розширенням наукового обміну обумовили потребу провести порівняльний аналіз та оцінити зарубіжний досвід на предмет доцільності його впровадження в Україні. В аспекті досліджуваної проблематики слід відмітити книгу Х. Абадінські «Організована злочинність» (1994 р.), в якій автор ґрунтовно проаналізував потребу бізнесу у недержавній охороні, обумовлену розвитком економіки [1], а також роботи вчених, присвячені дослідженню національних особливостей розвитку приватної охоронної діяльності в Німеччині (Б. Жендхор, 1994 р.) [2], Болгарії (В. Гюрова, 1998 р.) [3] та ін. На окрему увагу заслуговують праці К. Херндена щодо діяльності британських приватних охоронних структур [4], а також Д. Кеннеді [5] та М. Розена [6] про приватну охорону в Сполучених Штатах Америки, опубліковані в 1995 р. у міжнародному журналі «Security Journal», присвяченому висвітленню найновіших досліджень та інновацій у галузі безпеки.

Однією із перших праць за часів незалежності України, в якій приватні охоронні структури були віднесені до форм недержавної правоохоронної діяльності, була наукова стаття В. Нора, В. Грищука та В. Кир'якова «Недержавна правоохоронна діяльність (правова концепція)» (1992 р.) [7], де автори не тільки проаналізували охоронну діяльність перших охоронних бюро в Україні, а й запропонували врегулювати її на законодавчому рівні, розробивши відповідний законопроект.

Організаційно-правові засади надання охоронних послуг на дисертаційному рівні дослідив В. І. Курило (2003 р.). Висновки вченого про нерівноправне становище приватних охоронних структур на ринку охоронних послуг в Україні, порівняно з іншими суб'єктами, мають важливе значення для аналізу сучасного стану правового регулювання запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами [8].

Актуальні питання організаційно-правових основ участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями стали предметом розгляду О. М. Музичука (2003 р.). Окрему увагу автор приділяє аналізу можливостей приватних охоронних служб і підрозділів у цій сфері [9, с. 10].

Вагоме значення для науково-теоретичної розробленості проблем недержавної правоохоронної діяльності має дисертація С.В. Краснокутського на тему: «Юридична природа недержавної правоохоронної діяльності в Україні (теоретико-правовий аспект)» (2004 р.). На особливу увагу заслуговує сформульована автором дефініція недержавної правоохоронної діяльності, в якій визначено, що головною її метою є захист приватно-правових інтересів юридичних та фізичних осіб від будь-яких протиправних порушень [10].

Привертає увагу своїм історико-правовим аналізом дисертаційне дослідження А. Г. Сачави «Адміністративно-правові основи діяльності приватних охоронних структур та їх взаємодія з ОВС України» (2004 р.), в якому автор звертається до сутності діяльності приватних охоронних організацій, вивчає форми і методи їх діяльності, а також їх компетенцію у сфері попередження правопорушень [11]. Він зазначив, що попередження правопорушень приватними охоронними організаціями розглядається крізь призму залежності суб'єктів вказаної діяльності від договірних зобов'язань, що виникають в результаті цивільного договору. На його думку, приватні охоронні організації, що з'явилися в нашій країні, дозволили частково компенсувати недоліки державної правоохоронної системи щодо захисту життя, здоров'я та власності громадян, а також попередження правопорушень, хоча сам захист суспільного порядку не став оптимальним [11, с. 9].

Оцінюючи подальший процес наукової розробленості проблем діяльності приватних охоронних структур в Україні, слід констатувати, що з часом вони все частіше стають предметом наукового інтересу, як вчених різних галузей права, так і практичних працівників органів внутрішніх справ і приватних охоронних структур. Підвищена увага стала приділятися підготовці фахівців для охоронних структур. Підтвердженням цьому є Всеукраїнська конференція керівників навчальних закладів по підготовці персоналу охорони та суб'єктів охоронної діяльності, яка проводиться щороку, починаючи з лютого 2012 р. Безперечна значимість таких науково-практичних заходів для подальшого розвитку

теоретико-правових засад діяльності приватних охоронних структур обумовлена тим, що в ході їх роботи розглядаються реалії та перспективи сучасної ситуації на охоронному ринку України, а також шляхи покращення якості надання охоронних послуг в цілому та запобігання злочинам зокрема.

Значну наукову цінність у контексті розглядуваної проблематики мають результати дисертаційного дослідження Ю.М. Белікова (2015 р.) на тему: «Запобігання злочинності недержавними охоронними організаціями» [12]. Автор обґрунтував пропозиції щодо організації інформаційного обміну між органами внутрішніх справ України та недержавними охоронними організаціями в рамках співробітництва між ними у сфері протидії злочинності шляхом внесення доповнень до чинного законодавства України, у тому числі й до Закону України «Про охоронну діяльність в Україні», а також затвердження відповідного відомчого нормативного акту МВС України про таку взаємодію [13, с. 206]. Цінною є спроба вченого визначити поняття запобігання злочинності у діяльності недержавних охоронних структур та з'ясувати значення спеціальних знань про кримінологічну характеристику окремих видів злочинів для забезпечення ефективності такої діяльності. Зокрема, він зазначив, що особливого значення для здійснення діяльності недержавними охоронними організаціями із запобігання злочинів мають знання про спосіб вчинення того чи іншого злочину, тобто сукупність прийомів та методів, що використовуються при вчиненні злочину, послідовність вчинення злочинних дій, застосування засобів впливу на предмет злочинного посягання [14, с. 292].

Не менш вагоме значення мають результати дослідження адміністративно-правового аспекту досліджуваної проблематики. На особливу увагу заслуговує монографічна робота Р. В. Миронюка «Адміністративно-правове регулювання надання приватних охоронних послуг» (2016 р.), в якій вчений встановив сутність, підстави та процедури адміністративно-правового регулювання діяльності приватних структур в Україні по наданню охоронних послуг, а також шляхи її удосконалення. Автор обґрунтовано вказує на факт відсутності жодного видання, у тому числі з грифом обмеженого доступу, де б досліджувалося питання щодо організації взаємодії працівників приватних охоронних структур та окремих підрозділів поліції під час протидії правопорушенням [15, с. 92].

На окрему увагу у контексті предмета нашого дослідження заслуговує дисертація С. С. Юрка, виконана у 2017 р. на тему: «Недержавна охоронна і правоохоронна діяльність в Україні», в якій вчений наголошує на потребі законодавчо закріпити форми взаємодії та взаємодопомоги приватних охоронних структур та правоохоронних органів щодо попередження, припинення і розкриття кримінальних правопорушень та забезпечення охорони громадського порядку [16].

Цінним є розгляд та характеристика напрямів такої взаємодії М. В. Завальним (2018 р.) у дисертаційному дослідженні на тему: «Адміністративно-правові засади діяльності та взаємодії державних та недержавних суб'єктів правоохорони в Україні». До найважливіших напрямів удосконалення форм та методів взаємодії державних та недержавних суб'єктів правоохорони зараховано створення належного нормативно-правового регулювання (щодо уникнення зайвого дублювання функцій, порядку здійснення взаємодії); запровадження оперативного інформаційного обміну; координаційні заходи у сфері попередження та припинення правопорушень; розроблення методичних рекомендацій щодо порядку взаємодії різних суб'єктів тощо [17, с. 15].

Запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами не обійшли увагою вчені, які проводили кримінологічні та кримінально-правові дослідження суміжної проблематики. Зокрема, Ю.В. Нікітін в монографії «Протидія злочинності в системі забезпечення внутрішньої безпеки українського суспільства» (2009 р.) зазначає, що в Україні ще не повною мірою визначені та недостатньо розроблені і законодавчо закріплені напрямки, межі і обсяг діяльності приватної охоронної служби у сфері забезпечення безпеки людини, суспільства і держави, підкреслює невизначеність стану та обсягу взаємодії цих суб'єктів з правоохоронними органами у протидії злочинності [18, с. 263].

М. В. Сийплові у монографії «Кримінально-правовий захист охоронної діяльності в Україні» (2019 р.), визначаючи поняття охоронної діяльності як один із напрямків правоохоронної діяльності, зауважує, що вона спрямована на забезпечення охорони життя та здоров'я фізичних осіб і їх власності, власності юридичних осіб чи держави від протиправних посягань [19, с. 15]. Водночас охоронна діяльність, яку здійснює недержавний сектор безпеки в Україні, слід визнавати однією з форм правоохоронної діяльності, що відрізняється від державного договірним оплатним характером, конкретністю об'єкта захисту та має ширші можливості щодо повноти реалізації охоронної функції [20, с. 8].

Значний інтерес вчених у різних галузях права до досліджуваної проблематики свідчить про значущість тієї ролі, яку відіграють приватні охоронні структури серед суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням.

Висновок. Аналіз наукових праць вчених щодо проблемних питань запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами свідчить про те, що проведені дослідження стосувались в основному окремих питань їх діяльності у цій сфері. Визнаючи безперечну цінність результатів попередніх наукових досліджень, слід констатувати, що на сьогодні вони не вирішують всю складну проблему, а скоріше створюють підґрунтя для подальшого її дослідження.

З урахуванням сучасних реалій вважаємо, що основними напрямками подальших теоретичних досліджень вказаної проблеми повинні бути: удосконалення правового регулювання запобігання кримінальним правопорушенням приватними охоронними структурами; визначення форм, методів та основних напрямків здійснення цієї діяльності.

Крім того, на сьогодні особливої уваги потребує віктимологічна профілактика кримінальних правопорушень, у тому числі крадіжок, яка б спрямовувалася на запобігання злочинності шляхом зниження у населення в цілому чи окремих громадян ризику стати жертвою кримінально протиправних посягань [21, с. 162]. Саме приватні охоронні структури як суб'єкти запобігання злочинності відіграють значну роль під час віктимологічної профілактики кримінальних правопорушень проти власності.

Список використаних джерел:

1. Abadinsky H. Organized crime. Chicago : Nelson-Hall, 1994. 579 p.
2. Jeandheur B. Von der Gefahrenabwehr als staatlicher Angelegenheit zum Einsatz privater Sicherheitskräfte: Einige rechtspolitische und verfassungsrechtliche Anmerkungen. *Arch. des off. Rechts*. 1994. Bd. 119. H. 1. pp. 107–136.
3. Гюрова В. Контролни, інформаційні і соціальнопсихологічески взаимоотношения между полицията и частните фирми за охрана. *Трудове на научноизследователския институт по криминалистика и криминология*. 1998. № 22. С. 66–79.
4. Hearnden K. Multi-tasking in British businesses: a comparative study of security and safety managers. *Security journal*. 1995. Vol. 6. № 2. pp. 123–132.
5. Kennedy D. B. A synopsis of private security in the United States. *Security journal*. 1995. Vol. 6. № 2. pp. 101–105.
6. Rosen M. B. U.S. corporate investigative compliance programs. Implications for internal counsels, security practitioners and their organizations. *Security journal*. 1995. Vol. 6. № 2. pp. 133–136.
7. Нор В., Грищук В., Кир'яков В. Недержавна правоохоронна діяльність (правова концепція). *Право України*. 1992. № 2. С. 23–25.
8. Курило В. І. Організаційно-правові засади надання охоронних послуг : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2003. 20 с.
9. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 20 с.
10. Краснокутський С. В. Юридична природа недержавної правоохоронної діяльності в Україні (теоретико-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2004. 20 с.

11. Сачаво А. Г. Адміністративно-правові основи діяльності приватних охоронних структур та їх взаємодія з ОВС України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2004. 18 с.
12. Беліков Ю. М. Запобігання злочинності недержавними охоронними організаціями : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2015. 20 с.
13. Беліков Ю. М. Взаємодія недержавних охоронних організацій з правоохоронними органами: ключові засади та напрямки вдосконалення у сфері запобігання злочинності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція*. 2014. № 7. С. 204–207.
14. Беліков Ю. М. Запобігання злочинності у діяльності недержавних охоронних організацій та значення кримінологічної характеристики злочинів для забезпечення цієї діяльності. *Право і суспільство*. 2013. № 6. С. 289–293.
15. Миронюк Р. В. Адміністративно-правове регулювання надання приватних охоронних послуг : монограф. Дніпропетровськ : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2016. 128 с.
16. Юрко С. С. Недержавна охоронна і правоохоронна діяльність в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2017. 21 с.
17. Завальний М. В. Адміністративно-правові засади діяльності та взаємодії державних та недержавних суб'єктів правоохорони в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2018. 30 с.
18. Нікітін Ю. В. Протидія злочинності в системі забезпечення внутрішньої безпеки українського суспільства: монограф. Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2009. 373 с.
19. Сийплові М. В. Кримінально-правовий захист охоронної діяльності в Україні : монограф. Харків : Панов, 2019. 614 с.
20. Вавриш А. В. Запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 20 с.
21. Пазиніч І. І., Кириченко О. В. Актуальні проблеми запобіжної діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України. *Сторіччя розшуку: історія, сучасність, перспективи* : матер. Міжн. наук.-практ. конф. (Одеса, 24 жовт. 2008 р.). Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2008. С. 162–163.

